

De voortzetting van het leven

In den beginne waren we allemaal hetzelfde wezen. We deelden hetzelfde lichaam en dezelfde ervaring. Eigenlijk is er sindsdien niet zo gek veel veranderd. Jazeker, we hebben onze bestaansvormen en -wijzen vermenigvuldigd. Maar ook vandaag zijn we nog hetzelfde leven. Al miljoenen jaren lang geeft dit leven zichzelf door van lichaam op lichaam, van individu op individu, van soort op soort, van rijk op rijk. Natuurlijk verplaatst het zich en verandert het van gedaante. Maar dat wil niet zeggen dat het leven van een levend wezen begint met zijn of haar geboorte. Het is onnoemelijk veel ouder.

Laten we even stilstaan bij dat bestaan van ons. Ons leven, dat wat we ons voorstellen als ons intiemste en meest onoverdraagbare bezit, is niet van ons afkomstig. Het heeft niets exclusiefs of persoonlijks: we hebben het ontvangen van iemand anders, het heeft andere lichamen bezielde, andere elementaire deeltjes dan die waarin wij huizen. Negen maanden lang was het lichamelijk, stoffelijk vanzelfsprekend dat het ons bezielende en opwekkende leven niet aan ons toebehoort, niet aan onszelf kan worden toegeschreven. We waren hetzelfde lichaam, dezelfde stemmingen, dezelfde atomen als onze moeder. We zijn dit leven, dat andermans lichaam gemeenschappelijk maakt, en dat elders wordt voortgezet en verder gebracht.

Het is andermans adem die zich in de onze voortzet, het is andermans bloed dat door onze aderen stroomt, het is DNA dat iemand anders ons heeft gegeven dat ons lichaam boetseert en vormgeeft. Terwijl ons leven ver voor onze geboorte aanvangt, loopt het ook lang na ons overlijden af. Onze adem sterft niet wanneer ons lichaam in een lijk verandert: hij wordt een feestdis voor al wie zich eraan tegoed wil doen.

Onze menselijkheid is niet een origineel of auto-noom product. Ze is een voortzetting en metamorfose van een leven dat daarvoor al bestond. Preciezer gezegd is ze een uitvinding die primaten (een andere levensvorm) uit hun

eigen lichaam (uit hun adem, DNA, manier van leven) hebben weten te halen, om het in hen huizende en hen bezielende leven op een andere manier te doen bestaan. Zij zijn het die ons deze vorm hebben doorgegeven. Via de menselijke levensvorm leven ze verder in ons. Overigens zijn de primaten zelf ook maar een experiment, een gok van andere soorten, andere levensvormen. Evolutie is een maskerade die zich in de tijd afspeelt, en niet in de ruimte. Evolutie stelt iedere soort in staat om bij het aanbreken van een nieuw tijdperk een ander masker op te zetten dan het masker dat de soort die haar heeft voortgebracht bedekte, zodat dochters en zonen onherkenbaar worden en zelf hun eigen ouders niet meer herkennen. Desalniettemin zijn moeder- en dochtersoorten, ondanks de veranderende maskers, een metamorfose van een en hetzelfde leven. Iedere soort is een lappendeken, gemaakt van stofjes die gevonden werden bij andere soorten. Wij, de levende wezens, zijn er nooit mee opgehouden stukjes, lijnen, organen uit te wisselen. Wat we 'soort' noemen, is het geheel van technieken dat levende wezens bij anderen bijeen hebben geraapt. Het is vanwege deze continuïteit in de transformatie dat iedere soort met honderden andere soorten oneindig veel eigenschappen gemeen heeft. Het gegeven dat we ogen, oren, longen, een neus en warm bloed hebben, delen we met duizenden andere soorten. In al deze vormen zijn we dus slechts gedeeltelijk menselijk. Iedere soort is de metamorfose van alle soorten die haar vooraf zijn gegaan. Hetzelfde leven dat aan een nieuw lichaam, een nieuwe vorm sleutelt om op een andere manier te kunnen bestaan.

Hierin ligt de diepste betekenis van Darwins evolutieer besloten, ook al hebben de biologie en de publieke opinie er geen oren naar: de soorten zijn geen reëel bestaande entiteiten of substanties. Het zijn 'levensspelletjes' (zoals je ook over 'taalspelletjes' kunt spreken met betrekking tot de menselijke spraak), instabiele en per definitie vluchtige configuraties van een leven dat niets liever doet dan van de ene op de andere vorm overspringen en rondtrekken. We hebben

de intuïtie van Darwin niet doorgedacht tot in haar uiterste consequenties: dat de soorten onderling verbonden zijn met een genealogische band betekent niet alleen dat alle levende wezens een grote familie of clan vormen. Waar het om gaat is de vaststelling dat de identiteit van iedere soort van a tot z relatief is: als we de primaten beschouwen als de ouders en de mensen als hun kinderen, zijn we alleen maar mensen krachtens en tegenover de primaten. Net zoals niemand van ons in absolute termen zoon of dochter kan zijn – maar enkel en alleen in relatie tot zijn of haar vader of moeder. Iedere soortelijke identiteit hangt uitsluitend samen met de formule van de continuïteit (en van de metamorfose) ten opzichte van andere soorten.

Deze bespiegelingen zijn eveneens van toepassing op de totaliteit van de levende wezens. Er is geen tegenstelling tussen wat leeft en wat niet leeft. Ieder levend wezen is niet alleen een voortzetting van het niet-levende, maar is ook het verlengstuk daarvan, de metamorfose, de ultieme uitdrukking.

Ieder leven is een incarnatie van het niet-levende, een knutselwerkje van mineralen, een verkleedpartij van de rotsachtige substantie die de kern uitmaakt van onze planeet (Gaia, de Aarde), die zonder ophouden in ieder minuscuul deeltje van haar bonte lichaam haar aangezichten en haar bestaanswijzen vermenigvuldigt. Ieder ik is een vehikel voor de Aarde, een schip dat de planeet de kans geeft een reis te ondernemen zonder zich te verplaatsen.